

ИЗЛОЖБА КОЈА СЛАВИ СТВАРАЛАЧКИ ПРОЦЕС

Бошко Петровић: скице за велика дела

У току 2020-2022. године у Новом Саду су обележена три значајна уметничка јубилеја – 20 година од смрти Стевана Максимовића (1910-2002) и 100 година од рођења Јована Солдатовића (1920-2005) и Бошка Петровића (1922-1982). Подсећање јавности на приватне и професионалне биографије ова три значајна уметника било је сасвим оправдано, јер их сматрамо утемељивачима новосадске ликовне сцене друге половине 20. века. Захваљујући њиховом друштвеном и културном ангажовању, новосадски уметници су добили атеље на Петроварадинској тврђави (1953), основана је Завичајна галерија у оквиру Музеја града Новог Сада (1963) и заживеле су бројне уметничке колоније. Док је Максимовић дао велики допринос сценографској уметности, Солдатовић и Петровић су допринели оснивању Академије уметности у Новом Саду и, као професори, однеговали многе генерације ликовних уметника. Њихови радови се налазе у готово свим фондовима новосадских музеја и галерија, који су, на различите начине, обележили поменуте јубилеје.

Једна од најзначајнијих изложби дела Бошка Петровића припремљена је у продукцији Музеја Војводине крајем 2022. године. Ради се о поставци *Бошко Петровић: скице за велика дела*, ауторке Драгане Гарић Јовичић, историчарке уметности и више кустоскиње ове институције. Желећи да обележи 100 година од рођења и 40 година од смрти уметника, ауторка је представила део радова Бошка Петровића који се налази у Музеју Војводине. Из опуса од 160 дела, издвојила је њих 125 – нацрте за таписерију, скулптуру и мозаик. Ради се о скицама за велика дела, што говори и сам наслов поставке. Важно је напоменути да су радови настали у време када је и сам Петровић био кустос Музеја Војводине, од 1953. до 1965. године.

Поставка у великој сали Музеја Војводине: скице и таписерија Бошка Петровића на тему револуције;
фото: Милица Ђукић

На изложби је представљен онај део радова Бошка Петровића који приказује сам стваралачки процес. Отуда је акценат био више на начину рада, него на самој теми. Као промишљен и систематичан уметника, Петровић је за своја дела стварао многобројне скице, које је такође чувао. Највећи број скица настао је управо за остварења монументалних димензија код којих уметнички процес обухвата обиман припремни посао. Новинар и песник Мирослав Антић забележио је Петровићеву мисао, која сведочи колико је сам процес стварања био важан овом уметнику: *Уметност је непрекидно трагање, које користи чак и онда када не донесе жељени резултат, јер често и грешке имају вредност, као искуство за будуће генерације.*

Изложбу *Скице за велика дела* Драгана Гарић Јовичић је конципирала у три целине: једну везану за мозаик, другу за скулптуру и трећу за таписерију. Отуда се и сама поставка састојала од три просторна дела: мањег изложбеног простора у приземљу који приказује скице за мозаик у Скупштини АП Војводине, изложбеног хола у ком су графике-нацрти за нереализовани *Споменик ропства* и велике музејске сале где су изложене скице и таписерије на тему револуције.

Поставка у изложбеном холу Музеја, фото: Дарко Дозет

Почетком педесетих година прошлог века, Бошко Петровић почиње интензивније да се бави мозаиком и тада настаје велики број мањих радова, пре свега портрета у овој техници. Но, на основу позамашног броја скица и радова мањег формата, добија и поруџбину за монументални мозаик који се и данас налази у Скупштини АП Војводине. Једна од импресивнијих скица за ово дело, израђена 1954. године у техници колажа, чува се управо у Музеју Војводине. На основу ње, комисија састављена од угледних уметника (Мило Милуновић, Марко Челебоновић, Милан Коњовић, Иван Табаковић) одлучила је да Петровићу повери посао израде зидног мозаика који се и данас налази у скупштинској сали. Како би се схватио обим овог подухвата, ауторка је у свом каталогу навела речи песника Мирослава Антића: *Дозволите да опет нешто мало рачунамо. У мозаик је уграђено преко 150.000 каменчића. Нека су оних 50.000 сложили помоћници. Бошко Петровић се значи преко 100.000 пута морао сагнути да постави камичак на право место. Пробајте се сагнути само 100 пута, па ћете видети како је то. Нимало завидан „спорт” овај мозаик. Зар не?*

Поставка у малој изложбеној сали: скице за скупштински мозаик, фото: Милица Ђукић

У истом простору, поред скица за скупштински мозаик, током трајања изложбе свакодневно је приказиван документарни филм Филипа Марковиновића *Сећања на Бошка Петровића*. Филм је резултат сарадње овог новосадског редитеља и кустоскиње изложбе, а снимљен је током 2022. године у продукцији Музеја Војводине. Режију и монтажу филма потписао је Филип Марковиновић, а у документарцу су учествовали уметникова ћерка Вишња Петровић, колеге, пријатељи и сарадници Бошка Петровића (Никола Цафо, Јулијана Киш, Бранимир Карановић, Перо Зубац, Милко Киш, Слободан Бодулић, Андреја Баћа Васиљевић и Милорад Миша Цветичанин).

У холу спрата Музеја Војводине налазила се друга целина, посвећена нереализованом *Споменику ропства*. Петровић је мапу графика за *Споменик ропству* започео као деветнаестогодишњак, почетком 1941. године, а завршио крајем Другог светског рата. Циклус скица за јавну скулпторалну композицију био је делимично и плод почетничких уметничких трагања и дечачке вере у победу, али истовремено и потпуно јединствена целина радова која бележи једну од првих идеја о споменику револуцији насталој у окупираној Европи. Осим самих графика из мапе, публика је премијерно на изложби могла да види и макету споменика, рад дизајнера Ненада С. Лазића, који је потписао и целокупан визуелни идентитет изложбе, као и пропратног каталога и водича.

Отварање изложбе, 28. децембар 2022. године

Посебну целину радова, смештених у великој музејској сали, представља 106 скица на тему револуције, рађених за таписерију и мурале. Скице су настајале у временском распону од једне деценије (1965-1975). Уметник је ову целину радова поклатио Музеју социјалистичке револуције Војводине 1978. године, а таписерија инспирисана овим скицама откупљена је за исти музеј 1972. године, када је за посетиоце отворена и њена стална поставка. Као и многе друге, и ова таписерија је исткана у новосадском *Атељеу 61*, првој специјализованој радионици за израду таписерија у ондашњој Југославији, отвореној захваљујући управо Бошку Петровићу. Обиман циклус скица, заједно са монументалном таписеријом под називом *Раднички покрет у Војводини*, за публику су представљали најатрактивнији део поставке, пре свега због интензивног колорита радова, како у темпери, тако и у вуни. У сарадњи са Робертом Мајорошом, мајстором за дизајн светла, и сценографкињом Владиславом Мунић Канингтон ауторка је сваког посетилаца провела кроз „шуму“ драгоцених Петровићевих скица до таписерије, као коначног продукта уметничког процеса.

Ауторка изложбе води кроз поставку пред предавање Данијела Апроа, фото: Владимир Јовановић

Веома успешну поставку пратио је и изузетан каталог чији је аутор такође Драгана Гарић Јовичић. Он је резултат вишегодишњег истраживања и обраде музејског материјала, а у наредним деценијама сигурно ће постати једна од битних референци у проучавању стваралаштва Бошка Петровића. Искорачивши из уобичајеног формата пратеће музејске публикације, ауторка је за публику припремила каталог већег формата, монографског карактера, и веома информативан и практичан водич кроз изложбу, мањег формата, са основним информацијама потребним посетиоцу. Обе публикације одликују се модерним дизајном (Н. С. Лазић) и великим бројем квалитетних фотографија (М. Ђукић, И. Кандић Наазал, М. Ерцеговић, Б. Карановић) чији одабир је сачинила ауторка изложбе.

Изложбу *Скице за велика дела* пратио је и богат пратећи програм који је осмислила и организовала ауторка изложбе. Сваког четвртка, током вишемесечног трајања изложбе, Драгана Гарић Јовичић је водила посетиоце кроз изложбу. Поред тога, организовала је гостујућа предавања, радионице и пројекције. Тако је, на пример, међу предавачима гостовала Мирјана Добановачки, мајстор уметничког ткања у *Атељеу 61*, која је предавањем *Како настаје таписерија?* објаснила фазе израде једне таписерије.

Публика на предавању Данијела Апроа, фото: Владимир Јовановић

Интересантан гост је био новинар Данијел Апро који је на предавању *Бициклом по револуционарним стазама Војводине* говорио о својој бициклическој тури током које је 2021. године за 14 дана обишао 106 споменика НОБ-а широм Војводине и на сваком оставио по један папирни каранфил. Осим броја 106, колико је скица на тему револуције Бошко Петровић поклонио Музеју, према речима ауторке изложбе, ова два Новосађанина повезује и један специфичан идеалистички занос.

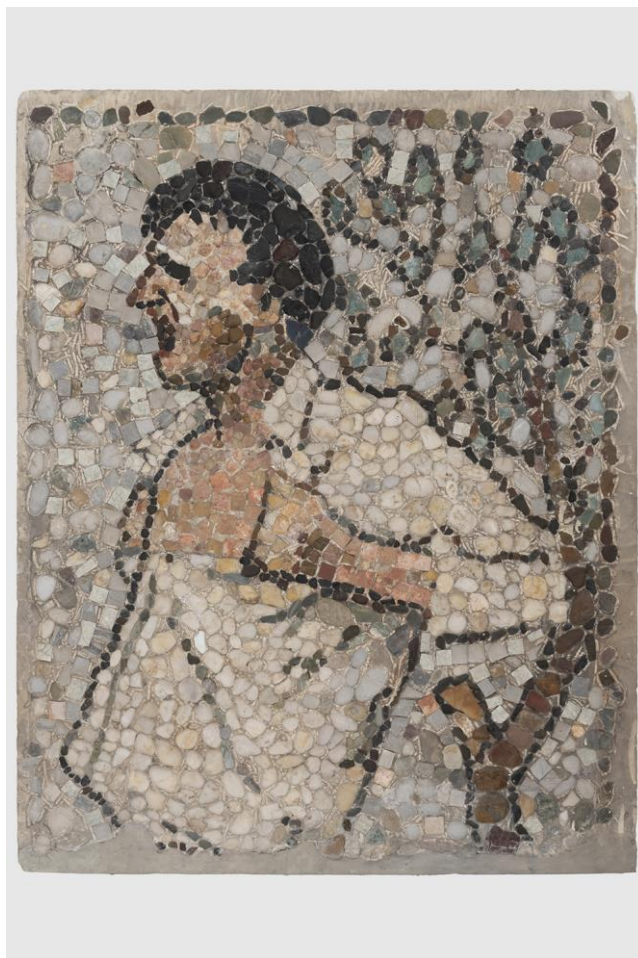
Још једно занимљиво дешавање била је радионица Александра Зографа алијас Саше Ракезића, познатог андерграунд стрип аутора из Панчева. Овај уметник је музејској публици, углавном тинејџерског доба, говорио о значају скице у његовом уметничком опусу, а потом је оставио учесницима радионице да сами скицирају једну стрип таблу. Неки од полазника радионице су донели и своје раније радове, тако да је Зограф анализирао њихов рад и дао им савете како да га унапреде. Интресантно је да се велики број младих први пут сусрео са таписеријом као техником и да су били фасцинирани дуготрајним процесом њеног настанка.

Александар Зограф са најмлађим учесницима стрип радионице, фото: Гордана Баста

Предавања су одржале и две историчарке уметности – др Ана Ракић (Поклон збирка Рајка Мамузића) и др Ана Панић (Музеј Југославије). Оне су говориле о таписеријама Бошка Петровића, односно револуционарној уметности. У последњем месецу трајања изложбе одржана је пројекција филма Филипа Марковиновића *Сећање на Бошка Петровића* у кино-сали некадашњег Музеја револуције, где се и данас налази мурал овог уметника на тему револуције.

Током трајања изложбе Музеј Војводине је за Збирку савремене уметности Војводине, коју води виша кустоскиња Драгана Гарић Јовичић, добио на поклон осам радова Бошка Петровића – седам већих уља на платну и једна таписерију. Радове је поклонила уметникова ћерка Вишња Петровић, а Музеј је одлучио да откупи и још један рад Бошка Петровића, јединствени *Аутопортрет* уметника у техници мозаика. Стога је ауторка изложбе организовала предавање *Оно што нисмо изложили*, говорећи о новопристиглим аквизицијама, као и оним делима уметника која овом приликом нису изложена, а Музеј их поседује.

Нова аквизиција Музеја Војводине: *Аутопортрет* Бошка Петровића у техници мозаика, откупљено од уметникове ћерке, Вишње Петровић, фото: Милица Ђукић

Као већ искусан музеалац, Драган Гарић Јовичић је пројектом *Бошко Петровић: Скице за велика дела* подигла ниво изложбене делатности Музеја Војводине. У сарадњи са колегама и спољним сарадницима, комуникација са публиком је остварена кроз каталoшки текст, оригиналне предмете, макете, филмски материјал, пратећи програм и пропагандну делатност. Стога је коначни утисак превазишао очекивања шире и стручне јавности. Ауторка је успела да публици представи запостављени сегмент делатности Бошка Петровића и прикаже га као уметника-револуционара у друштвено-историјском и културно-уметничком контексту. Његова креативност је реализована у различитим ликовним дисциплинама, а изложена дела показују да су многа од њих била подстакнута револуционарним идеалима и дубоком хуманошћу који су, можемо слободно рећи, били синоним за овог великог уметника.

Љиљана Лазић
историчарка уметности – музејска саветница
Музеј града Новог Сада